

11. Лихачев Д.С. Концептосфера русского языка / Д.С. Лихачев // Русская словесность. Антология. – М., 1997. – С. 280-287.
12. Манакин В.Н. Сопоставительная лексикология / В.Н.Манакин. – К.: Знання, 2004. – 326 с. – Библиогр.: с. 308-326.
13. Маслова В.А. Когнитивная лингвистика: Учебное пособие / В.А.Маслова. – Минск: Тетра Системс, 2004. – 256 с.
14. Никитин М.В. Курс лингвистической семантики / М.В. Никитин. – СПб., 1996. – 315 с.
15. Никитин М.В. Развернутые тезисы о концептах / М.В. Никитин // Вопросы когнитивной лингвистики. – 2004. – №1(001). – С. 53-64.
16. Николаева В.А. Концептуализация понятия «Петербург» в творчестве О.Мандельштама / В.А. Николаева // Наукові записки Луганського національного педагогічного університету ім. Т. Шевченка. Сер. «Філологічні науки»: 36. наук. праць [Концептологія: світ – мова – особистість]. – Вип. 6. – Луганськ: Альма-матер, 2005. – С. 186-192.
17. Попова З.Д., Стернин И.А. Понятие «концепт» в лингвистических исследованиях. / З.Д. Попова, И.А.Стернин. – Воронеж: Воронежский ГУ, 1999. – 30 с.
18. Попова З.Д., Стернин И.А. Очерки по когнитивной лингвистике. / З.Д. Попова, И.А.Стернин. – Воронеж: Истоки, 2002. – 192 с.
19. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О.О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.
20. Слышкин Г.Г. От текста к символу: лингвокультурные концепты прецедентных текстов в сознание и дискурс / Г.Г.Слышкин. – М.:Academia 2000. – 128 с.
21. Слышкин Г.Г. Лингвокультурный концепт как системное образование / Г.Г.Слышкин // Вестник ВГУ. Сер. «Лингвистика и межкультурная коммуникация». – 2004. – №1. – С. 29-34.
22. Степанов Ю.С. Семиотика концептов / Ю.С.Степанов // Семиотика: Антология. – М. – 2001. – С. 603-612.
23. СКСРК Степанов Ю.С. Константы / Ю.С. Степанов // Словарь русской культуры: Изд. 2-е испр. и доп. – М.: Академический проект, 2001. – 990 с.
24. Телия В.Н. Русская фразеология: Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / В.Н. Телия. – М.: Школа «Языки русской культуры», 1996. – 288 с. – Библиогр.: с. 272-284.

Concept is a mental unit which is formed in the speaker's perception and expresses the main national views about the world. The main functions are the function of substitution and function of mediation.

Key words: linguistic concept, language, culture, cultural concept.

УДК 821.161.2-1.09

Т. О. Чепурняк

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ТРАГІЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ РЕВОЛЮЦІЙНОЇ ДІЙНОСТІ В ПОЕЗІЯХ У ПРОЗІ ЗБІРКИ «ЗАМІСТЬ СОНЕТІВ І ОКТАВ» П. ТИЧИНИ

У статті розглядаються поезії у прозі П. Тичини. Акцентується увага на зображенні письменником трагічних подій періоду революції. Проводиться аналіз поезики та символіки творів.

Ключові слова: жанр, поезія у прозі, символ, метафора, революція, трагізм.

Павло Тичина вмів чути й передавати мелодію слова, уловлював найтонші нюанси мови і майстерно використовував їх під час творення високохудожніх образів. За словами Олесея Гончара, «П.Тичина – це суцільний неспокій, відрив до будь-якого штампі й шаблону, це шукання й шукання, праця й вимогливість, і, нарешті, вміння з безконечного плину образів відібрати найсвіжіший, наймісткіший, наймузикальніший, в якому читача вразить і новизна форми, і глибокий поетичний синтез дійсності [2, с. 5]. Як підтвердження цих слів – книга «Замість сонетів і октав». Вона вийшла з друку на початку 1920 року, але була написана автором, очевидно, не пізніше осені 1918 року. Свідченням цього стає замітка з видавничої хроніки журналу «Книгар» за грудень 1919 р. (№28), у якій йдеться про підготовку до друку товариством «Музагет» книги «Замість сонетів і октав». Беручи до уваги той факт, що гурток розпався вже навесні 1919 р., то підготовка збірки найвірогідніше могла бути здійснена не пізніше січня того ж року. Зрештою, в 1920 р. збірка все ж таки вийшла у світ завдяки видавництву «Книгар» [10, с. 53]. Перекреслена радянською критикою, вона, здається, стала малобажаним дитям навіть для автора: «На бісового батька я видрукував «Замість сонетів і октав» [15, с. 28]. Збірку П. Тичина задумав як своєрідний кодекс повчань, однак вона стала ліричною сповіддю, в котрій у формі тез і антитез (втілені у творах із назвами та антистрофах до них) відбито сумніви й вагання поета у ставленні до історичних змін.

Така особливість композиції книги викликає суперечки щодо жанру і форми творів, з яких вона сформована. Так літературознавець Л. Новиченко, визначає її як «збірку віршів у прозі» [9, с. 193]. Пізніше таку ж думку висловила Т. Конончук [4, с. 429]. Дослідниця Ю. Тітаренко, розглядаючи книгу як один цілісний твір – поему, визначає тип словесної організації як «поезія в прозі» [16, с. 17]. Натомість літературознавець Н. Костенко у праці «Поетика Павла Тичини: Особливості віршування», сконцентровуючи свою увагу на формі, вбачає відмову письменника від вірша і зауважує його звернення до ритмічної прози [5, с. 83]. Водночас, за твердженням дослідника Ю. Коваліва, поняття «ритмічна проза» інколи застосовується як синонім до вірша у прозі [7, с. 327]. А письменник В. Барка, кажучи, що П.Тичина в даній збірці продовжує тему справжньої перемоги добра в людських серцях, називає її «циклом ліричної прози» [1, с. 543]. Таке твердження можна цілком вважати істинним, послуговуючись зауваженням Ю. Коваліва, що «у ліричній прозі вбачають і різновид віршів у прозі» [6, с. 561]. Зваживши на погляди усіх дослідників, ми розглядатимемо твори як поезії у прозі, в яких автор відображає трагізм революційної дійсності, атрибутами котрої стають голод, фізіологічна та духовна смерть. Це й становитиме мету нашого дослідження.

Павло Тичина не заперечував вплив лірики на прозу, що утворюють своєрідний симбіоз: «Часто буває: ті, що потерпіли на поезії, і у них проза поетична. Бо всю вони силу поезії переносять у свою прозу» [15, с. 246]. Однак трапляються випадки із точністю навпаки, коли митець для ліричного змісту обирає прозове оформлення. Таке ж явище ми простежуємо у книзі П. Тичини «Замість сонетів і октав», що наскрізь пронизана іронією. Письменник, висвітлюючи трагічні події, вже мало нагадує світлого, з почуттям закоханості, лірика. Таку різницю вбачає і Василь Стус: «Я не знаю Тичини більш стомленого і зневіреного, більш трагічного і людяного, ніж Тичина – автор цієї збірки. Він весь у цьому страшному часі – самотній і високий, як біль» [12, с. 32].

Якщо на означення образної суті «Сонячних кларнетів» можна вжити поняття «гармонія», то щодо збірки «Замість сонетів і октав» доречнішим буде «дисгармонія». Страхіття революції і братовбивчої війни, палкий протест проти насильства, жорстокості й терору, проти морального спустошення й здичавіння, які породжує громадянська війна, стають провідними мотивами книги автора. Сама назва збірки символізує певну неупорядкованість суспільного ладу. Сонети і октави тепер виступають віддаленим втіленням класичної гармонії та краси, атрибути яких автор повністю вилучає, адже в умовах суспільних катаклізмів ХХ століття злагодженість порушена. На відміну від першої книги митця, тут не віднаходимо вибагливого співзвуччя та кольорових поєднань. Тут не до гармонії, не до сонетів і октав, не до вибагливого співзвуччя та кольорових поєднань. П. Тичина відмовляється від поетичної класики, яка, можливо, у той період життя здавалася йому уособленням естетства, і протиставляє їй прозу життя.

Конфлікт письменника із дійсністю відображено у поезії в прозі «Терор». Автор настільки вражений страхіливими бідами, що спіткали його Батьківщину, відчувається таким безпорадним перед ними і самотнім, що його почуття притуплюються, майже відмирають. Однак це не викликає подиву, оскільки тогочасне становище могло стривожити і налякати будь-кого: «І знову беремо Євангеліє, філософія, поетів. Людина, що казала: убивати гріх! – на ранок з простреленою головою. Й собаки за тіло на смітнику гризуться» [14, с. 131].

Письменник виставляє рахунок революції за те, що вона пробудила у людині звіра, не зважала на втрати, а навіть виправдовувала їх великою ідеєю. Автор загострює нашу увагу на тому, яких трансформацій зазнає людина під час громадянської війни, а найжахливіше, що втрачає те, чим була наділена з появою на світ, – душу. Така деградація вбачається у процесі озвіріння, котрий поширився по всій території країни. Однак поет не обирає, яку сторону підтримати, адже засуджує будь-яке насильство [10, с. 54]. Це втілюється через риторичне питання «Але хіба то є жертва, коли звір звіра їсть?» [14, с. 131].

«Лежи, не прокидайся, моя мати!» – це чи не єдине, що може поет через ліричного героя порадижити своїй матері, у якій ми впізнаємо Батьківщину. Найкращим для неї він вважає стан перебування у невіданні, адже не відчуває у собі сил виступити на захист, а сон позбавить її можливості спостерігати за тим, що лиш завдасть їй болю. Персоніфікований образ Батьківщини допомагає відтворити не лише трепетне ставлення ліричного героя до рідної землі, а й трагічну ситуацію у цілому.

Антистрофа до твору «Терор» ще більше підсилює емоційність попередньої поезії в прозі, призводить до напруги усі струни людської душі. П. Тичина стверджує, що обіцяні переможцями принади нового життя («аероплани й усе довершенство техніки») є абсолютно не потрібними [12, с. 19]. Техніка не здатна замінити духовність, щирі людські стосунки і має невелику цінність у затьмареному суспільстві. Письменник переконаний, що озлоблені люди приречені, «вони самі собі тюрма», адже самі спромоглися загнати себе у пастку і вже відбувають покарання. Відмова від візуального контакту пов'язана із відчуттям сорому. Отже, в глибині душі вони чітко усвідомлюють, що є вчинки, якими аж ніяк не можуть пишатися. Освіта, справді, відіграє велику роль у житті людини: університети, музеї й бібліотеки роблять свій внесок у розвиток особистості. Проте все це не повинно замінювати спілкування, якому ліричний герой надає вагомого значення. Відповідно з цим духовна людина займає високий щабель у суспільстві. Однак у поезії в прозі ми не віднаходимо прямої вказівки на неї, а опосередковано впізнаємо через еліпс. Стилістична фігура надає висловленню експресивної виразності: «Університет, музеї й бібліотеки не дадуть того, що можуть дати карі, сірі, блакитні...» [14, с. 132].

«Одягайся на розстріл! – крикнув хтось і постукав у двері», – так насторожено розпочинається наступна поезія в прозі «Найвища сила», з перших рядків якої ми вбачаємо певну схвильованість ліричного героя, так що ко-

жен нерв перебуває під сильною напругою. Можемо тільки собі уявити, що мала б відчути людина в той момент, почувши стукіт і крик (навіть якщо то їй тільки наснилося). Або її кинуло в піт, або вона б вся змертвіла. Тому ліричний герой лише тоді заспокоюється, коли бачить навколо себе звичну обстановку. Він спостерігає через відчинене вікно за небом, за його видозмінами. «І зрозумів я – настав Великдень», – підсумовує зрештою герой. Літературознавець Ю. Тітаренко вбачає в цих словах «формування життєвої позиції», яка стала наслідком духовного воскресіння оповідача [16, с. 7]. Дослідниця ж М. Павленко відзначає таку рису ліричного героя, як байдужість до подій, які відбуваються навколо, але стосуються інших [11, с. 6]. Перебування у стані спокою цілком логічне і піддається обґрунтуванню: звірства торкнулися його побічно, і у список на розстріл він не потрапив.

Натомість дослідниця Н. Над'ярних зазначає: якщо вважати таке «запрошення на розстріл» продовженням сну, то антураж, який він сприймає органами чуття (небо зеленого кольору, гра величезного рояля), передає його мрії про настання Великодня [8, с. 204]. Свято для суб'єкта символізує духовне очищення та воскресіння. Однак дослідниця висуває й інше твердження, яке суперечить нашому, але має право на існування: стукіт у двері із наказом одягатися на розстріл можна тлумачити і як дію реальну, котра стала на заваді сну.

Цікавою для спостереження є мінливість ліричного героя, яка пов'язана з умінням швидко переключати увагу на прекрасне. Таке ставлення до дійсності більш притаманне імпресіоністам, що прагнули витончено відтворити суб'єктивні враження і спостереження, мінливі відчуття і переживання, але без заглиблення у їхню суть. Характерними рисами течії вважалися психологізм у змалюванні персонажів, лаконізм, збільшена увага до кольорів і звуків, до яскравих деталей. Елементи імпресіонізму ми зустрічаємо і в цій поезії у прозі Павла Тичини, що простежуємо через метафору («вітер розчинив вікно», «зеленіло й добрішало небо»), яка виконує настроєву функцію (настроєвість і є властивістю поезії в прозі загалом).

У наступній «Антистрофі» герой вже у перших рядках твору акцентує на рисі, яка б стала на заваді кохання до жінки: «брак слуху». Важко сказати, що саме мав на увазі письменник: уміння слухати оточуючих, співпереживати їм (людям нерідко потрібно буває лише одне – виговоритись, знайти вдячного слухача) чи музикальний слух, що був притаманний і П.Тичині. Ліричний герой зазначає, що молиться не самому Духу, під яким слід розуміти Бога (сам автор походив із сім'ї сільського дяка і навчався в духовній семінарії, та не варто ототожнювати погляди письменника із переконаннями героя). Молитви його також не спрямовані до Матерії, об'єктивної реальності, що існує поза людською свідомістю й незалежно від неї. Отже, ліричний герой не вважає за доречне покладати свої надії на категорії, тому виражає байдужість щодо двох протилежних позицій, яка відображала загальний настрій суспільства у той невизначений період. У поезії в прозі через фрагментарний виклад своїх думок митець підводить нас до висновку, що ніяку ідею не можна утвердити за допомогою лише зброї, а також потрібне її обґрунтування, обіцянки, що звучатимуть, як музика.

Митець поезією в прозі «Хто скаже» продовжив традицію українських письменників (Б. Лепкого, М. Коцюбинського) акцентувати на впливові міста, який є вагомим у процесі формування майстра слова. На нього покладена велика місія, але до усвідомлення цього потрібно дійти самому, що закладено в підтексті твору. А наразі молодий новеліст перебуває у сум'ятті, оскільки не здатний спокійно реагувати на зовнішні події. Вибухи сприймаються не як поодинокі явища, а як відображення дійсності: «Поблизу десь бомба...» [14, с. 141]. Автор свідомо не закінчує думку, адже продовження є цілком очевидним і не потребує деталізації. На тлі трагічних подій ще чіткіших обрисів набуває проблема відстороненості митця. Зовнішніми її чинниками виступають місто і саме життя, котрі спроможні вплинути не тільки на бажання, а й на здатність творити: «Не хочу, не можу писати! Місто гнітить, життя нервує» [14, с. 141]. Молодий талант прагне віднайти спокій, уособлення якого виступає село. З ним пов'язані такі дії, як купання та ходіння по росі. Вони сприймаються в уяві читача як своєрідний ритуал очищення радше душі людини. Однак, поринувши у розпачливі роздуми, інтелігент залишає незавершеною справу, якій мав підпорядкувати своє життя: показати сутність революційного зла, застерегти співгромадян не піддаватися на обіцянки. Тому автор висуває питання «Хто скаже?» ще у назві твору, вказуючи у такий спосіб на його важливість. Водночас це не спроба обрати найкращого оповідача, а усвідомлення обов'язку повідати правду про революцію, показати її справжнє обличчя. З цим завданням впораються одиниці. А розповісти, дійсно, є про що: як «старчихи» просять милостиню, а через плакати звучать лозунги «бити саботажника». Зрештою, письменник приходять до висновку, що із цим завданням може впоратись мисляча верства населення лише за умов певної впорядкованості та узгодженості думок та почуттів.

П. Тичина не схвалює ідей пропагандистів революції, оскільки не поліпшують умов існування простих людей. Це простежено на образах жінок, які потребують допомоги. Варто додати, що уся ця драма життя ознаменована ще на початку твору при описі асфальту після короткочасного дощу: «І всі асфальти у висипному тифі...» У такий спосіб автор мовить про схожість революції та хвороби. Обоє є пошестями, оскільки здатні набувати великого поширення і масово уражати. Однак, якщо тиф ушкоджує тілесну оболонку, то революція – ще й душу, що є значно небезпечнішим. Ці два явища, на думку дослідниці Ю. Тітаренко, зближує причина появи: «є наслідком Найвищої сили і послані з метою очищення» [16, с. 7]. Проте численні втрати передуватимуть цьому етапу, з чим не може змиритися ліричний герой і сам митець. Використані короткі речення передають цей внутрішній конфлікт оповідача, котрий виник під впливом тогочасних подій. Вони викликають відчуття напруги, що можна помітити починаючи з першого та завершуючи останнім рядком твору, який за жанром, безперечно, є поезією у прозі.

Питання «Хто скаже?» автор продовжує розвивати у творі «Антистрофа», який є логічним продовженням вище аналізованої поезії у прозі. Однак тут письменник уже точно формулює явище, про яке прагне почути – контрреволюцію. Проте П. Тичина не возвеличує її, оскільки є однією із сторін, що бере участь у боротьбі, а наслідок один – велика кількість загублених життів. Автор продовжує будувати ланцюжок нещастя, котрі випали на долю людей через революційні події, а це і мобілізація у військо, і голод. Наказ про призов військовозобов'язаних на службу в діючу армію не просто повідомляється, а, за твердженням ліричного героя, «вітер шпурляє» його. Так митець за допомогою метафори передає неочікуваність та стихійність подій, з якими нерозривно пов'язані людські втрати та сльози, які відтворені через символічний образ калюжі. Однак революція постає в уяві автора неконтрольованим явищем, котре має здатність поширюватись на будь-якій території. На означення цього автор висловлюється метафорично: «Трава росте, де захоче» [14, с. 142]. Та найжахливішим для ліричного героя є усвідомлення того, що революція негативно позначається на долі дітей. У такому віці вони ще не здатні досягнути весь трагізм ситуацій, тому єдине їхнє прагнення – втамувати голод. У творі письменник на прикладі дитини показує, що відчай починає зароджуватись навіть у малому тільці. Він простежується у словах, які виражають прохання отримати молоко. Таке бажання дитини сприймається доволі іронічно, адже з продуктів харчування взагалі важко дістати хоч щось: «Молочка! – плаче дитина, а тут же й хліба за душею нема» [14, с. 142]. Отже, у зону ризику потрапляє подальше існування народу, оскільки позбавлені головного – хліба, який символізує життя. Тому плач дитини стає відображенням смутку, пригніченості усього людства, які формують настроєвий характер твору, надають йому ліричності, що є властиво для поезії у прозі.

Однак, руйнація тіла в авторській уяві поступається духовному занепаду, що простежуємо на прикладі твору «Кукіль». Виникає занепокоєння той факт, що знецінюється життя людини та її внутрішні якості: «Стріляють серце, стріляють душу – нічого їм не жаль» [14, с. 149]. Як бачимо, високі ідеї революціонерів повністю розходяться із її засобами, які базуються на кровопролитті. Та на це ніхто не зважає, а як наслідок бездумних дій загублені життя, діти-сироти, котрі навіть можуть ще не знати про свій новий статус і очікувати рідних. Письменник не вживає слово дитя, але і так зрозуміло про кого йдеться. Якась беззахисність вчувається у словах автора при описі її поведінки: «...Сіло собі край вікна, засунуло пучечку в рота, маму визирає...» [14, с. 149].

І враз картина обривається, і ми переносимось до матері, яку так марно чекає одна душа, адже жінку вже ніщо не підніме на ноги («лежить з півфунтом хліба у руці»), а вона ж, берегиня роду, могла б дати світу ще не одне життя. Перед нами постає образ не просто вбитої жінки, а загалом явище знищення материнства, що призведе до остаточного вимирання нації (її становище в майбутньому і передає образ приреченої на смерть дитини). Письменник використовує у даній поезії в прозі «Кукіль» таку стилістичну фігуру, як замовчування, що являє собою обірване речення. Автор свідомо не закінчує думки, залишаючи читачеві можливість здогадатися, про що йдеться. Це служить одночасно для передачі напруженого психологічного стану самого поета. Павло Тичина добре усвідомлює, до чого можуть призвести такі події у суспільстві, що буде «над двадцятим віком кукіль і Парсифаль». Недаремно письменник використовує «кукіль», який є символом нечистого і шкідливого. Він також може характеризувати не лише майбутнє, а й тогочасний період, коли не світлі помисли, а «бур'ян» засмітив, затьмарив розум. Однак не всі душі людей піддалися згубній дії революції та громадянської війни, свідченням чого слугує образ Парсифаля. Він є героєм однойменного лицарського роману у віршах Вольфрама фон Ешенбаха, через якого автор передає ідею спокутування гріхів, натомість Парсифаль із лібрето Р. Вагнера здатний протистояти спокусі. Отже, автор не тільки бачить загрозу суспільству, але й водночас вірить у духовну стійкість деяких людей, внутрішню силу, яка завдяки випробуванням лише зміцнилася й окріпла: «Над двадцятим віком кукіль та парсифаль» [14, с. 149].

У наступному творі «Антистрофі (Грати Скрябіна...)», яка була вилучена з основного тексту збірки в 1-му томі 12-томника (1983) і з'явилася лише в додатках в останньому томі, П.Тичина ще не схильний до визнання неминучості підпорядкування творчого «я» тоталітарній ідеології, яку можна сприймати як смерть духовну [3, с. 59]. Проте письменник уже в думках розглядає таку можливість: «Хіба й собі поцілувати пантофлю Папи» [13, с. 98]. Пантофлю папи, як відомо, цілував у Каносі імператор Священної Римської імперії Генріх IV на знак своєї капітуляції перед папою Григорієм VII. Дослідник С. Шаховський стверджував, що зовсім безпідставно критики намагалися надати цій фразі символічного змісту, бо письменник просто хотів проголосити свою абсолютну «незалежність» [17, с. 66]. Натомість літературознавець Л. Новиченко переконаний, що мовить не про капітуляцію, а про остаточний вибір між різними політичними векторами [9, с. 195]. Їхніми символами виступають орел, тризубець, серп і молот. Вони засвідчують боротьбу між різними силами, водночас почергове їх називання письменником вказує на послідовність домінування у суспільстві. Ліричний герой прогнозує наслідки боротьби, в основі яких поразка: «Своє ж рушниця в нас убила. Своє на дні душі лежить» [13, с. 98]. Водночас помічаємо, що автор сподівається на позитивні зміни, своєрідне відродження, оскільки помисли остаточно не зруйновані, а перебувають у стані очікування певного поштовху зовні.

Як бачимо, П. Тичина подає панорамне зображення революційної дійсності і відтворює трагізм людського існування, атрибутами якого постають голод, терор, сльози, відчай, моральне спустошення та смерть. Автор розглядає цей період як час розбурхання найжахливіших людських інстинктів, свідком яких довелося йому стати. Митець висловлює протест проти свавілля, оскільки занепокоєний наслідками кривавої війни для суспільства

в цілому. Однак, будучи тонким ліриком за світобаченням, П. Тичина прагне відтворити насамперед душевний стан людини, тому послуговується поезією у прозі. Твори письменника зі збірки «Замість сонетів і октав» характеризуються лаконічністю викладу, домінуванням ліризму, символічною образністю (кукіль, хліб, орел, тризубець).

Список використаних джерел

1. Барка В. Відхід Тичини / Василь Барка // Українське слово : хрестоматія укр. літератури та літ. критики ХХ ст. : у 3 кн. / [упор. В. Яременко, Є. Федоренко]. – К.: Рось, 1994. – Кн. 3. – С. 543-550.
2. Гончар О. Людині гімн / О. Гончар // Тичина П. Твори : у 2 т. / [підгот. та прим. О. І. Кудіна]. – К.: Дніпро, 1978. – Т. 1. – С. 3-5.
3. Гуменюк В. Творчість Павла Тичини в контексті мистецьких віянь його доби / Віктор Гуменюк // Дивослово. – 2005. – №5. – С. 56-60.
4. Конончук Т. І. Павло Тичина / Т. І. Конончук // Живиця : хрестоматія укр. літ. ХХ ст. : у 2 кн. / [за ред. М. М. Конончука]. – К.: Твім інтер, 1998. – Кн. 1. – С. 425-429.
5. Костенко Н.В. Поетика Павла Тичини : Особливості віршування / Наталія Василівна Костенко. – К.: Вища школа, 1982. – 254 с.
6. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / [авт.-уклад. Ю. І. Ковалів]. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – Т. 1 : А (аба) – Л (лямент). – 608 с.
7. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / [авт.-уклад. Ю. І. Ковалів]. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – Т. 2 : М (Маадай-Кара) – Я (я-форма). – 624 с.
8. Надъярных Н. Созвучие несозвучного (Поэтическая книга Павла Тычины «Вместо сонетов и октав») / Н. Надъярных // Вопросы литературы. – 1998. – №1-2. – С. 170-204.
9. Новиченко Л. Павло Тичина / Леонід Новиченко // Історія української літератури ХХ століття : у 2 кн. / [за ред. В. Г. Дончика]. – К.: Либідь, 1993. – Кн. 1 : 1910 – 1930-ті роки. – С. 183-203.
10. Новиченко Л. Поезія і революція : Творчість П. Тичини в перші післяжовтневі роки / Леонід Новиченко. – К.: Рад. письменник, 1956. – 286 с.
11. Павленко М. Павло Тичина: «Замість сонетів і октав» – «Плуг»... / Марія Павленко // Дивослово. – 2000. – №10. – С. 5-10.
12. Стус В. Феномен доби (Сходження на Голгофу слави) / Василь Стус. — К.: Знання України, 1993. – 96 с.
13. Тичина П. Вітер з України : поезії / [упор. Д. А. Головка, передм. А. Погрібного]. – К.: Укр. письменник, 1993. – 270 с.
14. Тичина П. Зібрання творів : у 12 т. / Павло Тичина. – К.: Наукова думка, 1983. – Т. 1 : Поезії (1906-1934). – 736 с.
15. Тичина П. Із щоденникових записів / Павло Тичина ; [упоряд., підгот. та прим. С. В. Тельнюка]. – К.: Рад. письменник, 1981. – 430 с.
16. Тітаренко Ю. О. Збірка П. Тичини «Замість сонетів і октав»: семантика і поетика : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец.10.01.01 «Українська література» / Тітаренко Юлія Олегівна. – Х., 2008. – 19 с.
17. Шаховський С. Павло Тичина : Життєпис поета і громадянина / Семен Шаховський. – К.: Дніпро, 1968. – 219 с.

The article deals with P. Tychna's poetry in prose. The attention is paid to showing by writer tragical events of age of revolution. The analysis of poetics and symbols of works is done.

Key words: genre, poem in prose, symbol, metaphor, revolution, tragic situation.

УДК 398.22 (477.43)

В. В. Шевчук

Львівський національний університет імені Івана Франка

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕКАЗИ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ДУХОВНОГО ЖИТТЯ ПОДОЛЯН

У статті аналізується група історичних переказів. У зазначеній тематичній групі виокремлено жанрові різновиди та подається їх структурний аналіз. Джерелом дослідження стали фольклорні матеріали записані на Поділлі.

Ключові слова: фольклористика, Поділля, народний переказ, неказкова проза.

У творчій спадщині подільського народу збереглася славна історія, відбитки якої і сьогодні відшуковуються у народних текстах, які прийшли крізь віки. Дійсність як фактор духовного надбання проявлялася у всіх сферах життя людей. Так, при наявності національних рис у системі фольклору здійснюється освоєння історичного минулого. Вагомим шаром правдивого вивчення етносу в різні періоди виступає, наближений до реальної передачі, масив неказкової прози – народні перекази.